

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ОДИН ІЗ РЕСУРСІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Мазаєва К.В.

Україна, м. Херсон, Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради

Модернізація української школи потребує стабільно і творчо працюючих учителів з високим рівнем професійної компетентності, і тому існує необхідність постійної роботи з підвищення кваліфікації педагогічних працівників, забезпечення високого рівня науково-методичної діяльності. Проте вчитель сільської школи, що знаходиться далеко від районного та обласного центру, підвищує свій фаховий і професійний рівень переважно шляхом самоосвітньої роботи. Виникає необхідність забезпечення умов для професійного розвитку вчителя за рахунок оптимізації його праці та вільного доступу до інформаційно-освітніх ресурсів.

Тому ми досліджуємо можливості використання різних форм дистанційної освіти як важливого ресурсу і необхідної умови розвитку професійної компетентності вчителя сільської школи, а особливо – вчителя біології. Біологічні науки розвиваються у наш час значно швидше, аніж педагогіка і методика встигають реалізувати ці досягнення у змісті шкільних предметів і підручників. Водночас необхідно розуміти, що вчитель сьогодні не є абсолютним носієм нових знань, оскільки учні мають доступ до інформації через сучасні засоби масової інформації. І не завжди знайдена підлітками інформація є дійсно науковою. За таких умов компетентний учитель не може «відставати» від своїх учнів, мусить бути на крок попереду і допомагати школярам вчитися ставитися критично до знайдених наукових та псевдонаукових знань, аналізувати їх і робити правильні висновки. Тобто, вчитель мусить бути професійно компетентним – володіти не лише знаннями, набутими в процесі навчання у вищому навчальному закладі, але постійно оновлювати їх, уміти адекватно діяти у відповідних робочих і побутових ситуаціях, передбачати наслідки своєї професійної діяльності та прогнозувати наслідки впливу такої діяльності.

Аналіз науково-методичної літератури показує, що постать вчителя, його професійна компетентність, імідж, престиж, авторитет набувають винятково важливого значення в умовах інформатизації суспільства. Неабияке значення для учнів мають привабливість, відкритість, уміння «здивувати», повага до учня як до людини в розумній поєднаності з вимогливістю. Саме тому для учителів біології навчальних

закладів сільської місцевості важливо реалізувати принципи системи безперервної освіти "через все життя", включаючи післядипломну, через яку педагоги можуть отримувати нові наукові знання як з предмету, що викладають, так і з методики його викладання, сучасних знань з педагогіки і психології. Здійснення цього традиційними засобами потребує значних коштів на відрядження, організацію семінарів, запрошення висококваліфікованих викладачів-науковців і методистів. У нинішніх соціально-економічних умовах в Україні знайти такі кошти проблематично.

Ми вирішуємо цю проблему значною мірою через застосування дистанційного навчання, що використовує найсучасніші технології (комп'ютери, Інтернет, супутниковий зв'язок, цифрові камери, інтерактивне відео, лазерні диски) з тим, щоб проводити курси, семінари, заняття, дискусії з різних тем і джерел знань для вчителів, тобто, педагогічні технології дистанційного навчання.

За визначенням А. Гуржій педагогічні технології дистанційного навчання - це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів зі структурованим навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді [1, с. 8].

Протягом кількох останніх років науково-методичною лабораторією біології і основ здоров'я КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» з метою забезпечення розвитку професійної компетентності вчителів біології та екології усе ширше запроваджуються різні форми дистанційного навчання з використанням сучасних «інформаційних технологій навчання – технологій створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку» [2, с.5].

До змісту професійного модуля навчальних планів курсів підвищення кваліфікації учителів біології, екології, основ здоров'я уведено лекційні і семінарські заняття, які проводяться у співпраці з такими провідними вищими навчальними закладами України, як Навчально-Науковий центр «Інститут біології» Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Черкаський національний університет, редакція журналу «Біологія» Видавничої групи «Основа» м. Харків та Консалтинговий центр Видавничої групи «Основа».

Не тільки слухачі курсів підвищення кваліфікації, але й методисти районних методичних кабінетів, учителі біології всієї області отримують інформацію про проведення лекцій і семінарів у режимі он-лайн і мають можливість приєднатись до

віртуальної аудиторії або передивитись відеозапис, що зберігається на Порталі дистанційної педагогічної освіти академії. Тематика онлайн-занять дозволяє вчителям отримати надзвичайно корисну й сучасну науково-методичну інформацію: «Використання нової наукової інформації для розвитку екологічного мислення учнів на уроках біології та екології», «Сучасні наукові уявлення щодо фізіології сенсорних систем і вищої нервової діяльності людини», «Екологічні аспекти еволюції людини», «Екологічні фактори та розвиток людської цивілізації», «Нова наукова інформація, ЗМІ і роль учителя у формуванні критичного мислення учнів при викладанні біології в школі», «Організація науково-дослідницької роботи вчителя і учнів», «Молекулярна біологія в школі: сучасний погляд на життя», «Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі та виготовленні дидактичних матеріалів». Значна частина учасників таких занять – це сільські вчителі, які мають змогу долучитись до навчального процесу, знаходячись біля шкільного або навіть персонального комп'ютера. Вебінари проводяться у співпраці академії з партнерами – учасниками обласної програми «Створення єдиного освітнього інформаційного простору», а також через стандартні програми телекомунікаційного зв'язку.

Важливою частиною нашої роботи під час проведення занять курсів підвищення кваліфікації є забезпечення навчального процесу слухачів (більшою частиною вчителів сільських навчальних закладів), які навчаються за індивідуальним планом, через мережу Інтернет. Це і надання необхідної теоретичної інформації, організаційно-методичне консультування, спілкування з керівниками випускних робіт, участь у лекціях-вебінарах, семінарах і тестуваннях діагностико-аналітичного модулю навчально-тематичного плану. Для того, щоб зменшити фінансові витрати сільського вчителя на відрядження для перебування на очних заняттях, науково-методичною біології і основ здоров'я сумісно з науково-методичною лабораторією інформатики академії створено контент із теоретичними, навчально-методичними та діагностичними матеріалами у розділах «спільнота вчителів біології і екології», «спільнота вчителів-тренерів інтегрованого предмета основи здоров'я» на веб-порталі «Дистанційне навчання педагогічних кадрів» сайту КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Під час складання індивідуального плану роботи слухачі отримують адресу сайту та «карту навігації» - інструкцію для роботи на порталі, і мають можливість відпрацювати блок теоретичних знань самостійно, після чого складають тестові завдання. Виконання завдань теоретичного та методичного блоків сприяє формуванню у слухачів різнобічних інтересів, культури мислення, культури здоров'я, екологічної культури;

сприяє розвитку уміння самостійно поповнювати знання; ефективно використовувати навички користування ІКТ (робота в мережі Інтернет з текстовими матеріалами, презентаціями, відеоматеріалами, віртуальними екскурсіями, створення і використання інформації в Хмарах). Практичний блок слухачі відпрацьовують в академії протягом кількох днів відповідно до індивідуального плану.

Навчання за дистанційною формою вимагає від учителя навичок роботи в мережі Інтернет. «Саме тому сучасний учитель має володіти новими технологіями, активно їх застосовувати, прагнути до самоосвіти протягом усього життя, вміти вирішувати освітні проблеми й організувати педагогічну діяльність у цій сфері» [4, с.4].

Маючи досвід впровадження окремих форм дистанційного навчання, ми погоджуємося з думками вчених у тому, що використання дистанційного навчання у післядипломній освіті з метою розвитку професійної компетентності вчителя має ряд переваг:

- 1) навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю, у зручний, вільний від роботи час;
- 2) є можливість одночасного звернення великої кількості слухачів до джерел навчальної інформації;
- 3) можливість здійснення контролю за роботою слухачів через веб-портал;
- 4) зниження фінансових витрат на відрядження слухачів та запрошених викладачів;
- 5) використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;
- 6) створення рівних можливостей одержання освітніх послуг незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;
- 7) розширюються й оновлюються функції викладача: він виконує роль наставника-консультанта, який координує пізнавальний процес, удосконалює ті курси, які він викладає, підвищує власну творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій [3, с. 4].

Проте існує і ряд проблем, які необхідно вирішити для ефективного впровадження дистанційної освіти у загальній системі дистанційного навчання: насамперед, розробка та апробація високоякісних засобів навчально-методичного забезпечення дистанційної освіти за модульними технологіями; організація дистанційного тестування відповідно до міжнародних вимог та стандартів з метою контролю результатів навчання слухачів за дистанційною формою. Необхідно враховувати також, що із виникненням нових функцій викладача та особливостей

навчання в системі дистанційної освіти, потрібно забезпечити підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для дистанційного навчання, насамперед в галузі застосування у навчанні телекомунікаційних мереж та інформаційних технологій.

Висновки. Як показала практика, використання дистанційної форми освіти вирішує ряд проблем соціально-економічного та організаційно-методичного характеру. Широке запровадження дистанційного навчання позитивно впливає на розвиток професійної компетентності вчителів біології: стимулює підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини - за рахунок самоорганізації, прагнення до нових наукових і методичних знань, використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, уміння самостійно навчатись.

Література:

1. Гуржій А.М. Інформаційні технології в освіті / Проблеми освіти: наук. метод. зб. – К.: ІЗМН, 1998. – Вип. II. – С.
2. Дмитренко П.В., Пасічник Ю.А. Дистанційна освіта. – К.: НПУ, 1999. – 25 с.
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К.: КПІ, 2000. – 12 с.
4. Триндаде А.Р. Информационные и коммуникационные технологии и развитие человеческих ресурсов // Дистанционное образование. – 2000. – № 2. – С.5-9.